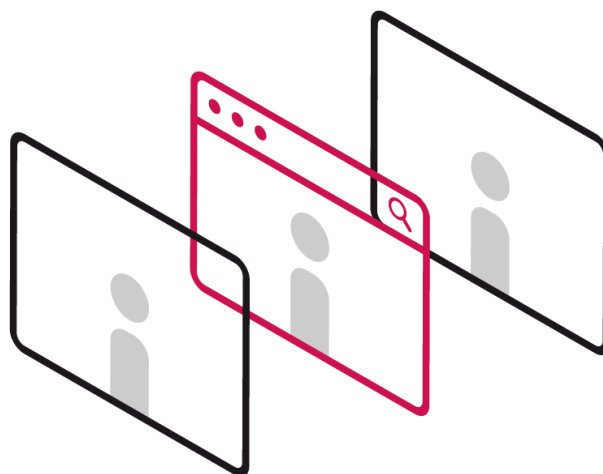

www.surfandsound.eu

Подобряване и споделяне на знанието за ролята на Интернет в процесите на трафик на хора и каналджийство

ISEC 2013 Action Grants (HOME\2013\ISEC\AG\THB) \ 24 месеца (02.11.2014 - 01.11.2016)

surf and sound

Национален доклад – България

С финансовата подкрепа на Програма "Превенция и борба с престъпността" на Европейската комисия, Генерална дирекция "Миграция и вътрешни работи"

BULGARIAN-SWISS COOPERATION PROGRAMME
БЪЛГАРО-ШВЕЙЦАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Редактор: Славянка Иванова

ISBN 978-954-477-305-2

© 2017, Център за изследване на демокрацията
Всички права запазени

ул. „Александър Жендов“ 5, 1113 София
тел.: (+359 2) 971 3000, факс: (+359 2) 971 2233
www.csd.bg, csd@online.bg

Съдържание

Списък на използваните съкращения	4
Въведение	5
Проектът	9
Методология	15
Резюме	18
Резултати	21
<i>Фази на каналджийството</i>	22
Набиране.....	22
Транспортиране	25
<i>Фази на трафик на хора</i>	26
Набиране.....	26
<i>Сексуална експлоатация</i>	26
<i>Трудова експлоатация</i>	34
Транспортиране	37
Експлоатация	37
<i>Сексуална експлоатация</i>	37
<i>Трудова експлоатация</i>	39
Библиография	41

Списък на използваните съкращения

ЕС	Европейски съюз
КХ	Каналджийство на хора
НКБТХ	Национална комисия за борба с трафика на хора
НПО	Неправителствена организация
ППО	Правоприлагащ орган
СНПООН	Служба на ООН по наркотиците и престъпността
ТХ	Трафик на хора
ЦИД	Център за изследване на демокрацията
VOIP	Глас чрез Интернет протокол (Интернет телефония)

Въведение

Бързото развитие на информационните технологии и широката употреба на Интернет в ежедневието са неизбежно свързани с някои значителни рискове за сигурността и нарастващ потенциал за определени престъпления. Изследователи предупреждават по-специално за ролята на различни Интернет страници и социални мрежи в улесняване набирането на жертви на трафик на хора (ТХ).¹ В страните, които попадат в категорията на страни на произход за жертви на трафик, има благоприятни условия нарушителите да използват дискуссионни форуми (чатове) и реклами за набиране на жени за трафикиране.² Скорошни проучвания показват, че България и Румъния са сред страните членки, които са водещи страни на произход за жертви на трафик в Европейския съюз.³ В периода 2004 – 2015 г. броят български граждани, които са трафикирани в Западна Европа, варира между 3000 и 4500 души. Тази цифра обаче не отразява действителния брой жертви, тъй като се отнася само до регистрираните случаи на трафик. Различни оценки сочат, че броят на жертвите, които са сигнализирали съответните държавни институции, е между 8% и 10% от всички лица, които са били обект на това конкретно престъпление.⁴ Освен това през последните години се наблюдава отрицателна тенденция за намаляване на общия брой образувани досъдебни производства по случаи на ТХ – с около една четвърт в периода 2013 – 2015 г. Броят на малолетни и непълнолетни намалява значително по-бързо, наполовина за същия период. В същото време броят на жените жертви на трафик нараства от 88% през 2013 г. до 93% през 2014 и 2015 г.

Таблица 1. Брой жертви на ТХ, участвали в досъдебно производство през съответната година

		Възрастни	Малолетни и непълнолетни	Всичко
2013	Мъже	46	18	64
	Жени	427	49	476
	Междинен сбор	473	67	540
2014	Мъже	17	14	31
	Жени	433	31	464
	Междинен сбор	450	45	495
2015	Мъже	23	5	28
	Жени	353	28	381
	Междинен сбор	376	33	409
2013-2015	Всичко	1299	145	1444

Източник: Върховна касационна прокуратура – Доклади за прилагането на закона и дейността на прокуратурата и разследващите органи за 2013, 2014 and 2015 г.

¹ Dixon, H.B. (2013) *Human Trafficking and the Internet* (*and Other Technologies, too)*.

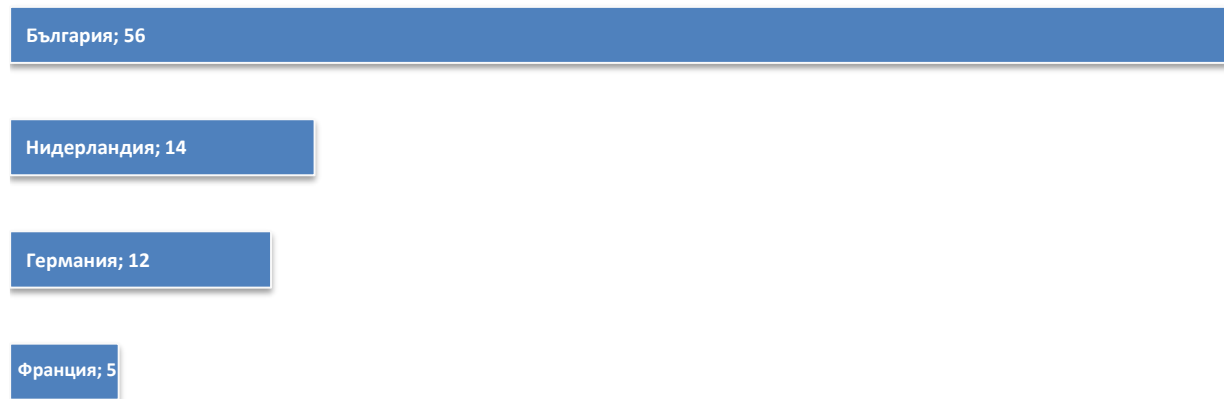
² Vienna Forum to fight Human Trafficking (2008) *Background Paper – Workshop O17: Technology and Human Trafficking*. <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2008/BP017TechnologyandHumanTrafficking.pdf>

³ Eurostat (2015) *Trafficking in Human Beings*, стр. 34. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

⁴ ЦИД (2007) *Организираната престъпност в България: Пазари и тенденции*. <http://www.csd.bg/index.php?id=234&y=2007>

Основните страни на дестинация за трафик на българи включват държави членки на ЕС в Западна и Южна Европа – Германия, Гърция, Нидерландия, Австрия, Франция, Кипър, Полша, Италия и Чешката Република.⁵ Повече от половината български жертви обаче са трафикирани вътрешно, в собствената си страна, а почти една трета са трафикирани в 3 основни страни на дестинация: Нидерландия, Германия и Франция.⁶

Фигура 1. Основни страни на дестинация за български жертви на ТХ (процент от регистрираните в държави от ЕС жертви за периода 2010 – 2012 г.)

Източник: Евростат (2015) Трафик на хора

В мнозинството случаи на ТХ в ЕС в периода 2010 – 2012 г. заподозрените извършители са граждани на ЕС (69% от заподозрените лица), като сред тях българските и румънските граждани държат най-висок дял съответно от 21% и 20%.⁷ Населението на Румъния в този период обаче е над два пъти повече от това на България; това означава значително по-голям коефициент на разпространение на заподозрени трафиканти от България.

Правната рамка в България прави разграничение между различни видове експлоатация, което позволява на изследователи и други заинтересовани страни да събират диференцирани данни. Най-честата форма на този вид престъпление в страната е трафикът с цел сексуална експлоатация.⁸ Делът на регистрираните трафикирани лица, които са били подложени на сексуална експлоатация, леко нараства в периода 2013 – 2015 г. от 80% на 83%, като над 95% от тях са жени и момичета.

В същото време, според организации, работещи с жертви на ТХ и идентифициращи ги неформално, делът на жертвите на трафик с цел трудова експлоатация нараства през

⁵ Group of Experts on Action against Trafficking In Human Beings (GRETA) (2016) Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Bulgaria. Second Evaluation Round, p. 4. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680630d6c>

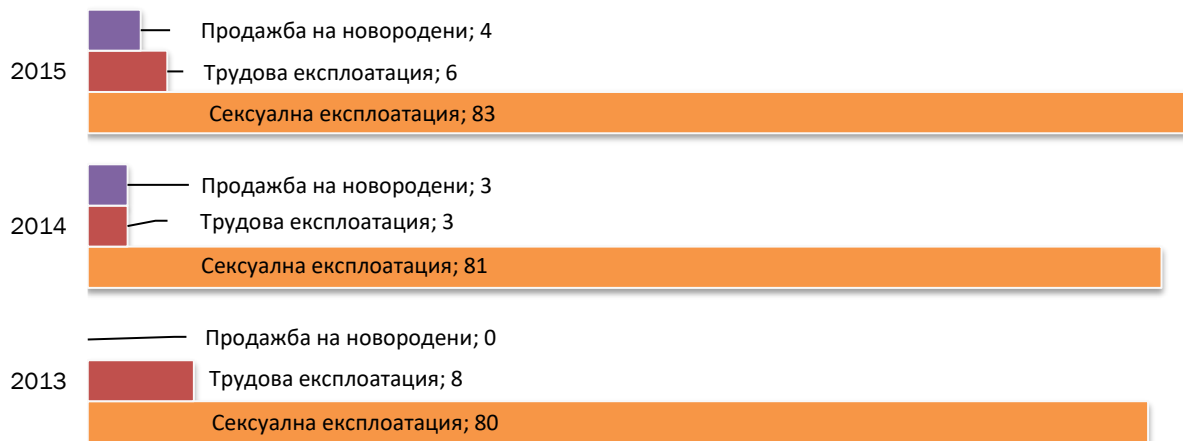
⁶ Eurostat (2015) *Trafficking in Human Beings*, стр.35 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

⁷ Eurostat (2015) *Trafficking in Human Beings*, стр. 47-48. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

⁸ Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) (2016) *Годишен отчет за 2016 г. за дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) и противодействието на трафика на хора и закрила на жетвите в България*, стр. 8-9. <http://antitrafficking.government.bg>

последните години и в момента на практика се изравнява с този на жертви на ТХ с цел сексуална експлоатация.⁹ Тези оценки разкриват системни предизвикателства пред властите, свързани с идентифициране и подкрепа на жертви на трафик с цел трудова експлоатация.

Фигура 2. Български жертви на ТХ според вида експлоатация по години (процент от регистрираните жертви)

Източник: НКБТХ (2016) Годишен отчет за 2016 г. за дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) и противодействието на трафика на хора и закрила на жертвите в България

След като този престъпен феномен е идентифициран като основна цел на трафика на хора, от съществено значение е да са разгледа правното положение на проституцията, тъй като лицата, предоставящи сексуални услуги, са особено уязвими да станат жертви. Съгласно българския Наказателен кодекс, предоставянето на сексуални услуги с цел материална облага не е престъпление, но всички други свързани с това дейности като сводничество, държане на публични домове, предоставяне на помещения за развратни дейности и т.н. са незаконни.¹⁰ Въпреки това лицата, предоставящи сексуални услуги, често са принуждавани да плащат глоби заради получаване на доходи по незаконен или неморален начин или липса на документи за самоличност.¹¹ Лица, занимаващи се с проституция, освен това споделят, че са изнудвани от полицаи да плащат подкупи, като отказът води до многократни задържания за 24 часа. Тези задържания пречат на жертвите да печелят пари за сводниците, в резултат на което са изложени на допълнителен физически тормоз и малтретиране.¹² По този начин, въпреки че проституцията не се счита за престъпление, лицата, предоставящи сексуални услуги в България, често са третирани като нарушители, а не като пострадали от престъпление.

⁹ НКБТХ (2016) Годишен отчет за 2016 г. за дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора и противодействието на трафика на хора и закрила на жертвите в България, стр. 9. <http://antitraffic.government.bg>

¹⁰ Bezlov, T., M. Yordanova and N. Stoyanova. *Exploring links between corruption and trafficking of women: the case of Bulgaria*. Sofia: CSD, 2016. <http://www.csd.bg/artShow.php?id=17928>

¹¹ Добрева, Н. (2013) *Защита на правата на пострадали от трафик на хора в България: Подход, основан на международната регулация на правата на човека*. <http://www.animusassociation.org/wp-content/uploads/2014/03/Promotion-of-the-rights-of-the-trafficked-persons-in-Bulgaria.pdf>

¹² Интервю с жертва на трафик с цел сексуална експлоатация, 14 юли 2015 г.

Подобно на други държави членки на ЕС, българската икономика и общество в голяма степен спечелиха от революцията в областта на информационните и съобщителни технологии и високата скорост на Интернет в страната.

Тези развития обаче доведоха и до различни нарастващи рискове за сигурността, включително до улесняване на процеса на трафик на хора. Като се има предвид, че това конкретно престъпление изисква високи нива на координация в хода на първоначалното планиране, набиране, транспортиране и прибиране на жертвите в страните на дестинация, използването на новите технологии и Интернет позволява на престъпниците да улеснят комуникацията помежду си и да избегнат вниманието на полицията.¹³ В резултат на това широкото използване на Интернет, социални мрежи и съвременни технологии направиха трафика на хора по-лесно за извършване престъпление.¹⁴ Що се отнася до България, статусът ѝ на страна на произход означава, че Интернет най-често се използва като инструмент за набиране и реклама на услуги, предоставяни от жертви на трафик. В повечето случаи крайната цел на трафикантите е да задоволят търсенето на сексуална експлоатация, съществуват и различни случаи на трафик на хора с цел трудова експлоатация, основно в секторите на селското стопанство, строителството, хотелиерството и ресторантьорството.¹⁵

В светлината на ескалиращия проблем с трафика на хора българските власти предприеха няколко важни стъпки за подобряване на законодателството в тази област. Още през 2002 г. Наказателният кодекс беше изменен, като се приеха нови текстове, с които вътрешният и международният трафик се въведоха като отделни престъпления.¹⁶ Освен върху разработването и приемането на нови законодателни предложения и наказателни разпоредби, България се фокусира и върху развитието на специфични мерки за подобряване на механизмите за защита на жертви на трафик.¹⁷ Съществен институционален напредък бе постигнат и със създаването на нов специализиран орган за борба с ТХ – Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ). Нейната мисия е да се ангажира с превенцията на трафика на хора и да осигури ефективна закрила, помощ и реинтеграция на жертвите на този престъпен феномен.¹⁸ Освен това от 2005 г. насам се приема годишен Национален план за борба с трафика на хора, като плановете се базират на съответните програми, разработени от НКБТХ.¹⁹

¹³ Vienna Forum to fight Human Trafficking (2008) *Background Paper – Workshop 017: Technology and Human Trafficking*. <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2008/BP017TechnologyandHumanTrafficking.pdf>

¹⁴ Съвет на Европа (2002) *Група експерти в областта на влиянието на използването на новите информационни технологии върху трафика на хора с цел сексуална експлоатация*. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/group_of_specialists_on_the_impact_of_the_use_of_new_information_technologies_1.pdf

¹⁵ La Strada International (2016) *Европейска мрежа срещу трафика на хора*. <http://lastradainternational.org/is-offices/bulgaria>

¹⁶ Bezlov, T., M. Yordanova and N. Stoyanova. *Exploring links between corruption and trafficking of women: the case of Bulgaria*. Sofia: CSD, 2016. <http://www.csd.bg/artShow.php?id=17928>

¹⁷ Bezlov, T., M. Yordanova and N. Stoyanova. *Exploring links between corruption and trafficking of women: the case of Bulgaria*. Sofia: CSD, 2016. <http://www.csd.bg/artShow.php?id=17928>

¹⁸ Ilareva, V. (2014) *Severe Forms of Labour Exploitation Supporting Victims of Severe Forms of Labour Exploitation in Having Access to Justice in EU Member States*. Sofia: Bulgarian Helsinki Committee. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/severe-labour-exploitation-country_bg.pdf

¹⁹ НКБТХ – Национална програма за противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите 2005 – 2016. <http://antitraffic.government.bg>

Проектът

Проектът “www.surfandsound.eu. Подобряване и споделяне на знанието за ролята на Интернет в процеса на трафик на хора” (наричан по-нататък “www.surfandsound.eu” или “Surf and Sound”) се координира от изследователската група за електронни престъпления към Факултета по право на Университета в Тренто (Италия) в сътрудничество с Центъра за изследване на демокрацията (България) и Университета в Тийсайд (Обединеното кралство). Проектът се съфинансира от Европейската комисия (принос на ЕС: €305.707,10; общ бюджет: €339.757,10) в рамките на Програма ISEC 2013 „Превенция и борба с престъпността – трафик на хора (ТХ)“ на Генерална дирекция „Вътрешни работи“ (HOME/2013/ISEC/AG/THB).

Проектът www.surfandsound.eu адресира приоритети 4 и 5 от поканата за представяне на предложения, които насърчават „превенцията на трафик на хора, по-специално чрез обучителни програми и целево обучение за служители“, като изискват “изследване и разработване на инструменти за превенцията и противодействието на различни форми на трафик на хора“ с фокус върху „използването на Интернет и социалните мрежи за намиране за всички цели на трафика на хора”.

В този контекст проектът отговаря на следните нужди на ЕС по отношение използването на Интернет в процеса на трафика на хора (ТХ):

1. Повече познания за използването на Интернет в процеса на ТХ, напр. как улеснява намирането, комуникациите, гарантира анонимност, ускорява обмяната на жертви, благоприятства съгласуването на търсенето и предлагането на услуги, предоставяни от жертвите;
2. Развитието на инструменти и методи за разследване/наказателно преследване на злоупотребите с Интернет като средство за улесняване на процеса на ТХ;
3. Разпространяване на знания сред правоприлагащите органи (ППО), неправителствените организации (НПО) и други ключови заинтересовани страни в борбата с ТХ (напр. граждани, работодатели), с цел разработването на по-ефективни превантивни стратегии за намаляване на търсенето/предлагането на услуги, предоставяни от жертвите.

Проектът има за цел да подобри познанията за използването на Интернет (включително социалните мрежи) в процеса на ТХ в 4 ключови държави членки на ЕС (България, Италия, Румъния и Обединеното кралство) и да разпространи тези знания чрез семинари за ППО и НПО и дейности за разпространение. Определени са следните специфични цели:

1. Проучване на видими и “тъмни” мрежи, както и идентифициране на потенциално опасно Интернет съдържание и други злоупотреби (като използването на чатове, VOIP) в две страни дестинации (Италия и Обединеното Кралство) и две страни на произход (България и Румъния) с цел изработването на изследователски протокол за употребата на Интернет в процесите на трафик на хора;
2. Използване на изследователския протокол за събиране и структуриране на значителна по обем информация от Мрежата;
3. Идентифициране на механизмите за употреба на Интернет в процесите на трафик на хора посредством анализиране на събраната информация с цел: а) разработване на ръководство за идентифициране на потенциално опасно съдържание и други злоупотреби в Интернет (като използването на чатове, VOIP) и за подготовка на кампании за повишаване на осведомеността с цел намаляване на виктимизацията чрез Интернет и предупреждение на ползвателите на Интернет; б) разпространяване на резултатите и ръководството посредством работни семинари сред представители на ППО и НПО, ангажирани в превенцията и борбата с трафика на хора.

В светлината на специалната среща на високо равнище на Европейския съвет относно бежанската криза в региона на Средиземноморието, проведена на 23 април 2015 г., Европейският съюз се ангажира „да използваме Европол с цел откриване и изискване на премахването на съдържание в Интернет, което се използва от трафикантите за привличане на мигранти и бежанци, в съответствие с националните конституции“. За тази цел проектът Surf and Sound ще разшири целта на изследването, като включи и феномена незаконно прехвърляне на бежанци и мигранти (каналджийство), във връзка с фазата на набиране/транспортиране в процеса на трафик на хора.

Проектните дейности, разпределени в работни пакети, са както следва:

Таблица 2. Проектни дейности в Работен пакет 1: Изследване на използването на Интернет в процеса на ТХ за изработването на протокол за последващо събиране на онлайн съдържание

Дейност	Цел	Резултати/продукти
1.1 Изследване на мрежата	Разследване на видими и „тъмни“ мрежи с помощта на изследователи, за които съдържанието на тези мрежи е на роден език, както от страни на произход и транзитни страни (т.е. България и Румъния), така и от страни на дестинация (т.е. Италия и Обединеното кралство) чрез количествени техники и виртуална етнография за получаване на информация за връзки и съдържание на Интернет страници, онлайн форуми, социални мрежи, уеб чатове, VOIP и др., които се използват в процеса на ТХ	Знания, осведоменост и експертиза за използването на Интернет в процеса на ТХ Събраната информация ще се използва за създаване на изследователски протокол за последващо събиране на уеб съдържание (вж. дейност 1.5)
1.2 Провеждане на дълбочинни интервюта	Организиране на дълбочинни интервюта с ключови участници в областта на трафика на хора (напр. трафиканти, жертви, ППО, НПО) за всяка участваща държава членка (т.е. България, Румъния, Италия и Обединеното кралство) с цел получаване на първични данни за използването на Интернет в процеса на ТХ и прецизиране на качествените техники/виртуална етнография	Знания, осведоменост и експертиза за използването на Интернет в процеса на ТХ Събраната информация ще се използва за създаване на изследователски протокол за последващо събиране на уеб съдържание (вж. дейност 1.5)
1.3 Разработване и организиране на онлайн проучване	Изработване и организиране на уеб-базирано проучване въз основа на онлайн въпросника, предназначено за потребители на примерно социални мрежи, Интернет страници за запознанства, уеб форуми и др. По-специално може да се поиска информация за посетени потенциални опасни Интернет страници и/или други възможни злоупотреби по Интернет (използване на онлайн чатове, VOIP комуникация и др.) във връзка с дейности, свързани с трафика на хора	Онлайн въпросник (на български, английски, италиански и румънски език)
1.4 Дизайн на Интернет страницата на проекта	Дизайн на специална Интернет страница за събиране на информация (т.е. уеб проучване, вж. дейности 1.3 и 2.2) и разпространение на заключенията от проекта (вж. дейност 3.5)	Интернет страница на проекта (на английски език)
1.5 Проект на изследователски протокол	Изготвяне на проект на изследователски протокол въз основа на събраната информация в хода на изпълнение на дейности 1.1 – 1.3 за последващо събиране на Интернет съдържание, което да се използва от изследователите (вж. работен пакет 2)	Изследователски протокол (на английски език)

Таблица 3. Проектни дейности в рамките на Работен пакет 2: Събиране на значително количество уеб съдържание и неговото организиране

Дейност	Цел	Резултати/продукти
2.1 Събиране на последващо Интернет съдържание	Използване на изследователския протокол (вж. дейност 1.5, документ 1.1) за разследване на видими /“тъмни“ Интернет страници с цел събиране на значително количество потенциално опасно Интернет съдържание и/или информация за други възможни злоупотреби с Интернет в процеса на ТХ от страна на Интернет страници, уеб форуми, социални мрежи, чатове, VOIP и др., както от страни на произход/транзитни страни, така и от страни на дестинация (т.е. България, Италия, Румъния, Обединеното кралство) с помощта на изследователи, за които езикът на тези страници е роден.	По-задълбочени познания, осведоменост и експертиза по отношение използването на Интернет в процеса на ТХ Информацията, извлечена от анализа на Интернет съдържанието (дейност 2.1) и от Интернет проучването (дейност 2.2), ще подобри познанията за използването на Интернет в процеса на ТХ. Независимо от това, тези познания могат да доведат до създаването на нови изследвания в подкрепа на бъдеща работа/анализ
2.2 Осъществяване на Интернет проучването	Въз основа на резултатите от Работен пакет 1 онлайн въпросникът ще бъде съответно изменен.	Ревизиран онлайн въпросник (на български, английски, италиански и румънски език)
2.3 Дизайн и изграждане на електронна база данни	Организиране на събраното Интернет съдържание и/или информация за други възможни злоупотреби с Интернет в процеса на трафика на хора от Интернет страници, уеб форуми, социални мрежи, чатове, VOIP и др. (вж. Работен пакет 1; дейности 2.1, 2.2). Дизайн и изграждане на база данни, където гореизброените данни ще се съхраняват, така че да се систематизират както текстова информация, така и Интернет мета данни.	Електронна база данни (на английски език)

Таблица 4. Проектни дейности в рамките на Работен пакет 3: Анализ на данните и разпространение на резултатите

Дейност	Цел	Резултати/продукти
3.1 Анализ на данни	Провеждане на анализ на данни, включени в електронната база данни (вж. дейност 2.2), т.е. потенциално опасно Интернет съдържание и/или информация за други възможни злоупотреби с Интернет (напр. използване на чатове, VOIP) в процеса на TX с цел идентифициране и разбиране на динамиката на набирането/транспортването на жертви и рекламирането на услуги, предоставяни от жертви на трафик чрез Интернет	Подобри знания, осведоменост и експертиза в използването на Интернет в процеса на TX. Получената от WP1 и WP2 информация ще подобри познанията, осведомеността и експертизата за използването на Интернет в процеса на TX (напр. по-добри превенционни/разследващи умения за ППО и НПО; по-задълбочени познания за други ключови институции; по-добра осведоменост за потребителите на Интернет, гражданите, работодателите). Независимо от това, тези познания могат да доведат до създаването на нови изследвания в подкрепа на бъдеща работа/анализ
3.2 Проекти на национални изследователски отчети	Изготвяне на 4 национални изследователски доклада (на български, английски, италиански и румънски език), които съдържат: 1) резултатите от анализа на данни (вж. дейност 3.1) за използването на Интернет в набирането/транспортването на жертви и рекламирането на услуги, които се предоставят от жертви на трафик за всяка ключова държава членка на ЕС (т.е. България, Италия, Румъния и Обединеното кралство); 2) насоки за а) ППО за идентифициране на потенциално опасно Интернет съдържание и/или информация за други възможни злоупотреби с Интернет (напр. използването на чатове, VOIP) в процеса на TX, и б) за НПО за развиване на кампании за повишаване на осведомеността с цел намаляване на виктимизацията на TX чрез Интернет и предупреждаване на Интернет потребители	Национални изследователски доклади (на български, английски, италиански и румънски език)
3.3 Работни семинари за ППО и НПО	Организиране на работни семинари на национално ниво във всяка държава членка (т.е. България, Италия, Румъния и Обединеното кралство) за използването на Интернет в процеса на TX (вж. дейности 3.1; 3.2) за ППО и НПО, ангажирани с превенцията и борбата с TX	Работни семинари за ППО и НПО

Таблица 5. Продължение

Дейност	Цел	Резултати/продукти
3.4 Изготвяне на заключителен изследователски доклад на ЕС	Изготвяне на заключителен изследователски доклад (на английски език), съдържащ: 1) резултати от анализа на данни (вж. дейност 3.1; 3.2) за използването на Интернет за набиране/транспортиране на жертви и рекламирането на услуги, предоставяни от жертви на трафик за всяка ключова държава членка (т.е. България, Италия, Румъния и Обединеното кралство); 2) насоки за а) ППО за идентифициране на потенциално опасно Интернет съдържание и/или информация за други възможни злоупотреби с Интернет (напр. използването на чатове, VOIP) в процеса на ТХ, и б) за НПО за развиване на кампании за повишаване на осведомеността с цел намаляване на виктимизацията на ТХ чрез Интернет и предупреждаване на Интернет потребители	Заклучителен изследователски доклад на ниво ЕС (на английски език)
3.5 Разпространение	Разпространение на заключенията от проекта чрез заключителна конференция в Тренто, посветена на ППО, НПО и други органи (напр. местни институции) и участници (напр. граждани, работодатели), презентации на съответните международни и национални конференции и Интернет страници на тази тема	Заклучителна конференция в Тренто Презентации на съответните международни и национални конференции Заклучителна Интернет страница на проекта (на английски език)

Методология

Настоящият доклад представя основните резултати от уеб-базирано изследване за използването на Интернет в процеса на трафика на хора и от дълбочинни интервюта, проведени с основни групи информирани лица.

В основата на уеб-базираното изследване е извадка от предложения към жени и момичета да станат секс работнички в агенции за ескорт в чужбина. Изследването се фокусира и върху оферти за набиране на евтина работна ръка в чужбина. Бяха търсени и обяви, потенциално свързани с каналджийство на незаконни мигранти и бежанци, но не бяха намерени.

Методът на търсене включваше разработване на списък с ключови думи и списък с Интернет страници, специфични за всяка страна (вкл. социални мрежи и Google), където да се проведе търсенето по ключови думи. Ключовите думи бяха преведени на съответните езици, като в България търсенето бе проведено на български език. Търсенето обхваща фазите на набиране и транспортиране в процеса на трафик и каналджийство на хора.

Проучени бяха следните видове Интернет страници:

1. Социални мрежи (напр. Facebook, Twitter, Instagram)
2. Интернет страници на брачни агенции
3. Интернет страници за ескорт
4. Интернет страници за запознанства
5. Интернет страници, които предлагат работа в следните сфери:
 - Помощ в домакинството
 - Сервитьори/бармани
 - Au Pair/лични грижи
 - Модели/Забавление (напр. танцьорки, хостеси)
 - Строителство/производство/селско стопанство
 - Курсове за обучение
 - Предложения за брак
 - Туризм

- Работа в секс индустрията
6. Рекламни уебстраници
 7. Интернет страници на пътнически агенции
 8. Порнографски Интернет страници и форуми
 9. Интернет страници за пряко излъчване онлайн

Повечето обяви за работа – както за предоставянето на секс услуги, така и за евтина работна ръка – бяха със съмнително и неясно съдържание, поради което бяха сметнени за потенциално опасни Интернет страници. Въпреки че преки доказателства за трафик, не могат да бъдат получени само от изследването само по себе си, то спомогна за по-добрата идентификация на Интернет страници, които потенциално улесняват набирането и транспортирането на жертви на трафик и служат за ефективна комуникация между трафиканти.

Дълбочинните интервюта имаха за цел предварително да проучат използването на Интернет в два процеса: трафика на хора и каналджийството на бежанци и незаконни мигранти. Те бяха проведени с четири групи респонденти:

- Трафиканти/каналджии (3-ма респонденти),
- Жертви на трафик/незаконни мигранти/лица, търсещи убежище (5-ма респонденти),
- Представители на правоприлагащи органи (4-ма респонденти),
- Представители на НПО, работещи в сферата на ТХ (3-ма респонденти).

По време на интервютата всеки интервюиращ следваше определението за трафик на хора съгласно чл. 2 от *Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него*, както и определението за каналджийство на мигранти/лица, търсещи убежище съгласно *Информационната справка на Европейската комисия за незаконния трафик на мигранти от 13 януари 2015 г. и чл. 3 от Протокола срещу незаконния трафик на мигранти по суша, море и въздух, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност от 2000 г.*

В България интервютата бяха насочени основно към фазите на набиране и транспортиране, но беше отделено внимание и на фазата на експлоатация в процеса на ТХ, доколкото набирането, вътрешният и външният трафик са тясно свързани. Въпросите бяха съобразени с вида и произхода на специфичните групи респонденти, техния опит и професионални умения. Засегнати бяха следните теми:

- Използвани методи за набиране по принцип;
- Използвани методи за транспортиране по принцип;
- Методи за рекламиране на услуги, предоставяни от жертви и методи за съгласуване на търсенето и предлагането;
- Ролята на Интернет и мобилните приложения сред използваните методи;

- Специфични начини и варианти през Интернет и мобилни устройства, използвани във всяка фаза – набиране, транспортиране, рекламиране и управление на „бизнеса“ трафик на хора и каналджийство по принцип;
- Възможно използване на скрити мрежи.

Работата на терен продължи 10 месеца, от юни 2015 до март 2016 г.

Резюме

В основата на настоящия кратък доклад стоят задълбоченото проучване на българската мрежа и дълбочинните интервюта с ключови информирани лица – със специален фокус върху използването на Интернет за набирането, транспортирането и рекламирането на услуги в процеса на трафика на хора (ТХ) и каналджийството. Анализирани са житейският и професионалният опит на интервюираните лица, както и онлайн съдържанието основно на обяви за секс работнички и евтина работна ръка в чужбина. След като очертава общ профил на българския опит в борбата с трафика на хора и приложимото законодателство, докладът идентифицира общите тенденции в тактическия подход за онлайн набиране и потенциалните рискове от трафик, свързани с него. По-голямото внимание, което е отделено на виртуалното търсене на българи, които предлагат сексуални услуги в чужбина (и които могат да станат потенциални жертви на трафик и експлоатация), се обяснява с далеч по-честите случаи на трафик, свързан със сексуална експлоатация в сравнение с трафика с цел трудова експлоатация. Накратко, настоящият доклад и проведеното изследване имат за цел да подобрят познанията за използването на Интернет в процеса на трафик на хора и по-специално тактиките за набиране на жертви.

Ролята на Интернет в процеса на набиране в случаите на трафик с цел сексуална експлоатация се оценява като все по-голяма. Някои от респодентите трафиканти, жертви и представители на НПО са склонни да определят повечето случаи като подпомогнати от Интернет, докато в същото време други жертви и представители на НПО, както и представителите на ППО считат, че Интернет се използва в не повече от половината случаи.

Независимо от дела на набирането чрез Интернет, всички респоденти, които коментират този въпрос, са единодушни, че процесът на набиране не би могъл да се осъществи изцяло чрез Интернет. Интервюираните описват няколко вида ситуации, в които може да се използва Интернет:

- В случаите, когато жертвите са опитали да печелят самостоятелно от проституция и са си създали профили в Интернет страници за запознанства и във Facebook – първоначалният контакт с трафикантите става там в частни чат пространства; след това се пренася в Skype, мобилни приложения като WhatsApp и Viber или конвенционални телефонни разговори, където се уговарят лични срещи и цени; а след това тези лични срещи се използват от трафикантите като „тест“ за „качествата“ на жертвата, което се явява третата фаза в процеса на набиране.

В случаите, когато жертвите нито са се занимавали, нито са обмисляли да се занимават с проституция, трафикантите могат:

- Да ги забележат на обществени места, да питат свои познати за техния профил във Facebook, да осъществят контакт с тях там и след това да играят ролята на *lover boy* (любовник, приятел);

- Да търсят във Facebook и Интернет страници за запознанства момичета с „подходящ“ профил и отново да влязат в ролята на *lover boy*;
- Да използват действителни или фалшиви Интернет страници за търсене на работа за привличане на потенциални жертви, като подвеждат последните по отношение естеството на работата.

Повечето респонденти оценяват набирането чрез Интернет за трудова експлоатация като много по-малко вероятно в сравнение с набирането за сексуална експлоатация поради особеностите на по-голяма част от потенциалните жертви (слабо образовани, от ромски произход, от малки населени места), естеството на повечето видове работа (ниско квалифицирана работа в строителството и селското стопанство), както и добре установените съществуващи механизми (чрез роднини, познати, съседи и т.н.). Въпреки това използването на Интернет в процеса на набиране за трудова експлоатация на практика се доказва от интервютата с жертви и трафиканти и се признава от представители на ППО и един представител на НПО. Подобно на набирането с цел сексуална експлоатация, Интернет се оценява само като един от етапите в набирането, последван от телефонни разговори, лични срещи и т.н. Използват се законни Интернет страници за търсене на работа, както и специално създадени Интернет страници за привличане на жертви и Facebook профили на фирми, създадени от трафиканти.

По отношение на набирането на бежанци и незаконни мигранти за незаконно прекарване през територията на страната, каналджиите трудно могат да се определят като активната страна в този процес. И двете страни – мигранти и каналджии – използват Интернет и особено Facebook, за да обявят, че търсят/предлагат трансфер през България, като създават групи, страници, статуси и т.н. Връзките, които каналджиите са създали офлайн с представители на различни арабски диаспори, вече са добре известни на потенциалните мигранти и те използват Интернет за предварителни контакти с хора в България, които могат да им помогнат да издирят каналджийски „услуги“. Според представителя на ППО с най-големия професионален опит със случаи на каналджийство обаче, набирането на каналджии се осъществява изцяло офлайн в страните на произход, а местните каналджии в страни на транзит като България работят като „подизпълнители“ на каналджии, базирани в Турция.

Почти всички респонденти заявяват, че Интернет е несъотносим към фазата на транспортиране при трафик и каналджийство. Само един представител на ППО предположи, че Интернет страници като Trivago и Booking.com биха могли да се използват от каналджии, без да има никакви доказателства в подкрепа на тази хипотеза.

Интернет се оценява също така като несъотносим към рекламирането на услуги, предоставяни от жертви на трудова експлоатация; само един респондент (представител на НПО) предположи, че това е възможно, без доказателства в тази посока.

По отношение на трафика с цел сексуална експлоатация, Интернет би могъл да се използва за рекламиране, но само при определени видове проституция, свързана със специфични умения и характер на жертвите:

- При добре образовани жертви, особено такива, които владеят чужди езици, за онлайн „услуги“ или такива в дома, чрез Интернет страници за запознанства, профили в социални медии (особено във Facebook) и мобилни приложения като Skype, Viber и WhatsApp ;

- В случай на жертви с необходимия външен вид, за експлоатация чрез порно сайтове.

Като общо наблюдение, Интернет се използва дотолкова, доколкото осигурява анонимност и сигурност/невъзможност да се докаже престъпно деяние. При наличието на риск за трафикантите и каналджиите Интернет комуникацията се измества офлайн към по-традиционните средства за комуникация като телефонни разговори и лични срещи.

Резултати

Проучването на мрежата събра примери основно от Интернет страници за търсене на работа, социалните мрежи, Интернет страници на брачни агенции и такива на ескорт агенции, поради по-значителното разпространение и достъпността на потенциално опасно съдържание там. В хода на изследователския процес около 190 случая бяха идентифицирани като потенциално рискови за трафик на хора. По-голямата част от извадката е свързана с набирането с цел предоставяне на сексуални услуги в чужбина, но има и някои примери за набиране и транспортиране на евтина работна ръка.

Според мнозинството интервюирани Интернет се използва основно във фазите на набиране и реклама/експлоатация, в по-голяма степен при трафика на хора, отколкото при каналджийството. При проучването на мрежата обаче се установи потенциално опасно съдържание само по отношение набирането за целите на трафик на хора, като преобладаваха примерите по отношение на сексуалната експлоатация. Причините за отсъствието на съдържание, свързано с каналджийството при проучването на мрежата, са няколко вида:

- Проучването бе проведено на български език, както предвижда методологията, докато съдържанието, свързано с каналджийството, се очаква да бъде на английски език или на езика на мигрантите, например арабски, пашу и т.н.
- Това съдържание може да не включва ключовите думи, изведени в методологията, тъй като потенциалните „услуги“ на каналджиите се рекламират предпазливо, ако изобщо се рекламират.
- Съдържание, съществувало в миналото, може да е изтрито от съображения за сигурност.
- Подобно съдържание може да не е публично достъпно, а да е скрито в частна онлайн комуникация.

Фази на каналджийството

Набиране

Доказателствата, събрани чрез дълбочинни интервюта с каналджии, лица, търсещи убежище и представители на ППО, потвърждават горните съображения.

Във фазата на набирането каналджиите използват Интернет, но интервюираните не са склонни да определят Интернет като основен механизъм за набиране. Интернет се използва по-скоро за привличане на тези, които още не са стигнали до България чрез нарочни Facebook страници. Съдържанието е на английски и има за цел да привлече хора, които още не са пресекли българската граница:

"Facebook ми помагаше, тъй като чрез страницата информацията можеше да стигне до някои мигранти преди те да пристигнат в България, по време на престоя им в Турция например." (Каналджия)

Интервюираният напълно осъзнава рисковете от използването на Facebook. Той сподели, че страницата не е публично достъпна и застъпи становището, че начинът на разпространение на страницата дава някои гаранции за сигурност:

"Facebook ти позволява да общуваш свободно; все пак има и риск, тъй като не знаеш кой стои пред теб. Тази страница обаче се разпространява по правилния начин – чрез приятели." (Каналджия)

По отношение на пребиваващите в България, независимо от техния статут (незаконно пребиваващи или търсещи закрила, или със статут на бежанец), методите на набиране не бяха споделени с интервюиращия, но бе споменато, че те са „по-прости“ от Интернет. Това би могло да означава, че връзката се осъществява по телефон и/или само чрез доверени лица; при всички случаи обаче разкрива използването на офлайн методи.

Интервюираният имигрант, въвлечен в каналджийство, най-общо потвърди твърденията на каналджията по отношение ролята на Интернет. Той е сирийски гражданин, който търси убежище; обмислял е да замине незаконно от България за Германия, но променил решението си в последния момент. Той потвърди, че процесът на намиране на каналджии и всички уговорки с тях протичат изцяло „офлайн“ – чрез сирийци, които живеят в България от по-дълго време:

"За настаняването ми помогна един от приятелите ми от България. Не разбирах български, но с него говорех на родния си език. Той ме представи на хора, които говореха английски, а аз също го говоря добре. Не сме използвали Интернет – контактът беше директен. Можех да се обръщам към тях по всеки въпрос." (Бежанец)

Интервюираният обаче призна, че преди да напусне Сирия е търсил информация в Интернет за различни страни в ЕС, за да избере къде да отиде, и се е свързал чрез Facebook с приятели, които живеят в България от години. Следователно в началната фаза Интернет по принцип и Facebook в частност играят много важна роля, въпреки че на този етап мигрантите,

а не каналджиите са активната страна. Освен това, със или без Интернет, националните мигрантски диаспори имат много важна функция като информатори и медиатори сред местните каналджи:

"Интернет ми помогна да разбера къде искам да емигрирам ... В България имам приятели сирийци, които са женени за българки и са се установили добре в страната. Свързах се с тях чрез Facebook още преди да дойда в страната."
(Бежанец)

Мненията на представители на ППО по отношение ролята на Интернет в процеса на набиране при каналджийството се различават в известна степен, но най-общо потвърждават, допълват и обясняват информацията, получена от пряко ангажирани в процеса лица.

Един от интервюираните четирима представители на ППО изрази мнение, че Интернет улеснява прекарването на бежанци и незаконни мигранти през граница, без обаче да даде количествени оценки по отношения на броя случаи, в които е използван Интернет.

"Много (се използва), особено Facebook и Twitter. Има създадени различни сайтове, където се публикува много информация за „прекрасния живот“ в Европа и някъде с малки буквички се говори за възможна помощ. Тези страници в Интернет се разпространяват внимателно и понякога е трудно да се разбере за какво изобщо става дума." (Представител на ППО)

Друг представител на ППО е категоричен, че каналджийството се инициира от потенциални мигранти и лица, търсеци убежище, и се осъществява изцяло посредством личен контакт.

"Бежанци от Сирия и Ирак, които искат да отидат в Европа, се свързват с местен човек, за когото се знае, че се занимава с каналджийство. Например иракчани, 10 души, баща и цялото потомство. Определят им цена от 8000 долара на човек до Германия. Чудя се, ако имаш 8000 долара, защо ще искаш да емигрираш? Но какво се случва всъщност? Бащата и неговият брат ипотекират къщата, в която живеят, но братът, който остава в Ирак, ще я продаде едва след като те пристигнат в Германия. Там те не плащат нищо освен за храна и да преспят някъде." (Представител на ППО)

Другите двама представители на ППО заявиха, че не могат да отговорят на въпроси за процеса на каналджийство, тъй като след промяната в законодателството преди няколко години то вече не попада в техните правомощия. Все пак признаха, че навярно се използва Facebook:

"Много е вероятно Facebook да се използва и тук; но не можем да кажем нищо със сигурност." (Представител на ППО)

Използването на мобилни приложения, наред с традиционните телефонни разговори, за целите на каналджийството е ясно описано само от един от респондентите от тази група:

"Бежанците, които се намират в България и искат да емигрират в Европа, публикуват на стената си във Facebook желанието си да напуснат страната. Критикуват страната ни за негостоприемство. С тях директно се свързват наши трафиканти, тъй като във Facebook има създадени групи... В така създадените групи във Facebook или Twitter влизат „каналджии“, които след това осъществяват директен контакт с тези, които искат да заминат. Оттам нататък комуникацията протича по телефон..."

(Мобилните приложения) улесняват пряката комуникация. Освен това каналджиите често сменят номерата си, което затруднява залавянето им."
(Представител на ППО)

Същият респондент беше и единственият сред интервюираните от всички групи, според когото е вероятно, макар и слабо, да са използвани скрити мрежи от страна на българските каналджии:

"Аз поне не съм имал случай с използването на скрити мрежи. Доколкото знам от колеги, те се използват доста рядко" (Представител на ППО)

А обяснението защо скрити мрежи се използват рядко, ако изобщо се използват, е че „работата“ може лесно и сигурно да се свърши и посредством традиционните Интернет средства или офлайн.

Само един представител на НПО коментира процеса на набиране в случаи на каналджийство. Тя обаче призна, че познанията ѝ за каналджийството почиват изцяло на медийни публикации. Според изказванията ѝ е доста лесно да се намери каналджия в Интернет – в специализирани форуми на арабски език. Подобно на интервюирания бежанец, тя потвърди участието на хора от по-старите арабските диаспори в България в този процес:

"Ако отворите Интернет, вчера имаше публикация за сириец, който живее от 20 години в България." (Представител на НПО)

Тук следва да се отбележи, че по принцип представителите на НПО сравнително по-рядко в сравнение с представителите на ППО научават подробности за точните начини, по които мигрантите и лицата, търсещи убежище, пристигат в страната. Тяхната роля е изключително хуманитарна и основната им цел е да оказват помощ и подкрепа на уязвимите мигранти. Освен това тези мигранти, които биха искали да получат подкрепа, невинаги имат интерес да разкриват действителни факти от пътуването си до България.

Транспортиране

При каналджийството мигрантите биха могли да използват мобилни приложения за уговаряне на подробности с каналджиите; но предвид незаконния характер на пресичането на границата, по мнението на интервюирания каналджия е по-вероятно да се използват традиционни телефонни разговори:

"Не съм се интересувал как ще стигнат до България. Оставям им телефонен номер да се свържат с мен, за да знам кога ще пристигнат... Когато се осъществи връзката и се знае приблизителния ден на пристигането им, ги чакаме близо до границата, няма да кажа къде точно." (Каналджия)

Самият интервюиран-търсец убежище, не е използвал Интернет или мобилно приложение за пътуването си до България.

Изявленията на представителите на ППО по отношение ролята на Интернет в транспортирането/влизането в други страни на бежанци и незаконни мигранти отново се различават. Според един от респондентите от тази група, Интернет улеснява този процес, доколкото улеснява връзката между каналджиите и техните „клиенти“ (т.е. процеса на набиране). Други двама представители на ППО отказаха да дадат точни отговори на този въпрос, тъй като попада извън техните правомощия; единият обаче предположи, че средства за транспортиране могат да се ползват посредством сайтове като Trivago и Booking.com. По същите причини респондентите не коментираха възможно използване на скрити мрежи с цел рекламиране на услуги и транспортиране. А четвъртият респондент, подобно на интервюирания каналджия, предположи, че биха могли да се използват мобилни приложения, но не е възможно да се съберат доказателства:

"Възможно е основните организатори да използват мобилни приложения помежду си, тъй като знаят, че няма как това да се контролира. Те водят разговори на кюрдски и арабски, което допълнително затруднява разследването. Плащането от страна на клиентите се извършва в страната на произход и в Турция в брой, не по банков или електронен път." (Представител на ППО)

Единственият представител на ППО, който коментира използването на Интернет в процеса на каналджийството, заяви, че Интернет улеснява транспортирането, доколкото улеснява първоначалния контакт с каналджията (набирането).

Фази на трафик на хора

Набиране

За разлика от каналджийството, където Интернет се използва само в част от случаите, но може да обезпечи целия процес на набиране, при трафика на хора за целите както на сексуална, така и на трудова експлоатация, онлайн контакти се използват активно само през първата фаза на набирането. Следват лични срещи извън Интернет пространството за по-нататъшно селектиране на „кандидати“:

"Уреждам среща с момичето и постигаме предварителна договорка за заплащането, но друг човек отива вместо мен, за да прецени дали е подходящо. Когато нещата вече са уредени, обикновено и аз се появявам с директна оферта за „работа“. (Трафикант с цел сексуална експлоатация)

"След като са направили първата вноска, им се обаждаме за лична среща в офиса или на място – т.е. нашият човек отива в техния град за среща. Ако от даден град са се обадили 20 души, организираме обща среща, на която рекламираме работата." (Трафикант с цел трудова експлоатация)

Сексуална експлоатация

Според интервюирания трафикант на хора с цел сексуална експлоатация, Интернет не само е заместил предишните остарели методи, но също така до голяма степен улеснява процеса на набиране на потенциални жертви и значително го ускорява:

"Това е основният начин за набиране на момичета; много ми помага. Не се налага да убеждаваш момичето, то само иска... Преди години съм използвал и старите методи: набелязвам момиче, изпращам момче да я сваля – избирах красиви момичета от бедни семейства; затрупвах ги с подаръци и после те си ги „заработвах“.“ (Трафикант с цел сексуална експлоатация)

Също така новите методи, разчитащи на Интернет, изглежда са доста широко разпространени, поне сред кръга на „колегите“ на интервюирания:

"Всички, които се занимават с това, с което и аз, използват Интернет и мобилни приложения." (Трафикант с цел сексуална експлоатация)

Според интервюирания той вече набира предимно момичета, които самостоятелно се занимават с проституция, и затова проверява сайтове за запознанства, където те често се срещат:

"Редовно следим сайтовете за запознанства (Elmaz, Twoo, Gerime и др.)... Най-често търся момичета в Elmaz и Facebook... Представям се за мъж, който си търси компания и се опитвам да бъда предпазлив, но те сами се разкриват, че търсят секс срещу заплащане." (Трафикант с цел сексуална експлоатация)

Въпреки че Facebook се използва широко, той е считан за по-труден за използване за целите на набирането в сравнение със сайтовете за запознанства:

"Но във Facebook момичетата, които сами се предлагат, са по-предпазливи. Аз преценявам дали са годни и дали мога да разчитам на доходи от тях. Внимавам да не са малолетни, защото има много такива." (Трафикант с цел сексуална експлоатация)

Интервюираният сподели, че момичетата, набирани чрез гореспоменатите сайтове, се използват за експлоатация и трафик в рамките на страната, докато момичетата за международен трафик се набират чрез Tinder, защото регистрираните там говорят поне два европейски езика и доходите, които носят, са двойни в сравнение с доходите, реализирани в страната на произход.

Независимо дали се използва Facebook или сайтове за запознанства, във всички случаи комуникацията се осъществява чрез частни чатове, а след това се прехвърля към приложения като Skype или Viber, или направо по мобилен телефон.

За разлика от цялостното припокриване на информацията, предоставена от двете страни при случаите на каналджийство и трафик с цел трудова експлоатация, жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация нарисоваха по-различна картина от тази, представена от трафиканта. Само една от трите интервюирани жертви е била вербувана чрез Интернет и го е определила като важен метод за набиране:

"Всичко започна с регистрацията ми в сайтове за запознанства – Twoo, ELMAZ... През втория месец след регистрацията ми срещнах сегашния си сводник. Той се представи като мъж, който търси приключения. Снимката, която беше публикувана на сайта, не отговаряше на действителния му външен вид." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

"Почти всички по-интелигентни момичета, които търсят такъв вид доходи, използват Интернет. Така е много по-лесно и имаш достъп до повече хора. Познавам поне 6 момичета, които го правят по този начин. Но някои от тях работят за себе си." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

Втората жертва е била вербувана чрез метода "lover boy" (мнимият любовник), а третата – чрез невярна информация от приятели относно характера на работата:

"Запознах се с едно момче. Той ми предложи работа. Каза каква е работата, че се изкарват добри пари, и аз се съгласих, защото нямах друго занимание, освен това вярвах, че той е влюбен в мен и ще направим нещо заедно." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

"Пускат обява: „Търсим камериерки“. Обаче не търсят камериерки, търсят проститутки." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

Разликата при набирането може да е свързана със социално-демографския статут на жертвите. Първата жертва е около 23 – 25-годишна, с български етнически произход, със завършено средно образование и най-малко средно ниво на владеене на чужди езици. Втората е няколко години по-възрастна, не е завършила гимназия (напуснала е училище, за

да живее с „приятеля си“), от ромски произход. Етническата група на третата жертва не може ясно да се определи, но е около десет години по-възрастна от първите две жертви, с видимо по-ниско ниво на образование и умения за изразяване. Никога не е използвала Интернет или мобилни приложения. При все това използването на Интернет като метод за набиране не може да се обвърже с етноса. Жертвата от ромски произход свидетелства за използването на Интернет за набиране на момичета от ромския етнос:

"Един мъж, когото познавам – когато бях бременна, бях с него, се занимаваше с други момичета; опитваше се да вземе 2 – 3 момичета и му се получи. Те явно знаеха що за човек е той; имаха нужда от работа или просто бяха такъв тип. Просто през първата седмица си пишеха през Facebook, а през следващата седмица дойдоха при него да работят. Знаейки за какво става въпрос..." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

Мненията на представителите на ППО относно ролята на Интернет за процеса на набиране се различават до известна степен. Един от интервюираните четирима представители изрази становището, че Интернет улеснява набирането за трафик както за сексуална, така и за трудова експлоатация, което е в сила и за каналджийството на бежанци и нелегални мигранти, без се ангажира с приблизителна количествена оценка на дела на случаите, при които се използва Интернет.

"До голяма степен това дава възможност за свободна комуникация, което в определени случаи улеснява набирането на жертви на трафик. Трудно е да се проследят всички случаи, защото се използват множество различни мрежи, а не само една." (Представител на ППО)

Според друг представител на ППО,

"Интернет едва ли има роля."

Той обясни, че набирането, като част от процеса на трафик с цел сексуална експлоатация, обикновено се извършва лично, чрез познати. Жертвите обикновено са от малки, бедни населени места и предварително знаят какъв е характерът на „работата“.

Представителите на ППО оценяват дела на жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация, които са рекрутирани чрез Интернет, на около 50% от случаите, докато съответният дял при трафика с цел трудова експлоатация се приема за много по-нисък или незначителен:

"Чрез Интернет – около 50–60 процента от случаите... Относно трудовата експлоатация, това се случва без Интернет, защото се набират предимно роми, за нискоквалифициран труд." (Представител на ППО)

"Интернет се използва в по-малко от 50 процента от случаите на трафик с цел сексуална експлоатация и много по-рядко в случаите на трафик за трудова експлоатация." (Представител на ППО)

Също така интервюираните от тази група респонденти посочват, че:

"И при двата вида трафик, набирането не може да се извърши единствено чрез Интернет." (Представител на ППО)

Те обясняват, че първоначалният контакт между трафикантите и жертвите може да се осъществи чрез Интернет, но за да се завърши процеса на набиране, е необходима и лична среща. Има и друг вид набиране, при който Интернет се използва в междинната фаза:

"Съществува и една схема, при която жертвите първо се набялязват на местата, които посещават – в търговски центрове, барове, дискотеки. След това имената на набялязаните се вземат от техни познати, а данните за контакт се издирват чрез търсене във Facebook." (Представител на ППО)

По въпроса какви Интернет опции се използват за набиране няма единодушие сред представителите на ППО относно водещия модел. Един от тях постави акцента върху обстоятелството дали трафикът е вътрешен или външен:

"Смея да твърдя, че сайтовете за запознанства се използват предимно за набиране на момичета за „работа“ в чужбина." (Представител на ППО)

Друг от тях посочи Facebook като основен инструмент:

"Те създават страници във Facebook, които представляват затворени групи и които се добавят от момичетата като работно място. Набирацията открива потенциални жертви и ги идентифицира; след това пише в личен чат. Може също така да използва Viber, WhatsApp и др. подобни приложения, но няма как да знаем това. Такива възможности съществуват в Twitter и Google Books, но не се използват за целите на трафика; в България основната социална мрежа е Facebook. Уебсайтове на агенции за запознанства и за обучение в чужбина също се използват, но много рядко." (представител на ППО)

Третият респондент от тази група заяви, че рекламите, публикувани в различни уебсайтове, са основният Интернет инструмент за набиране, но също така даде конкретен пример за използване на Facebook и Skype.

И тримата интервюирани представители на НПО посочиха, че ролята на Интернет в процеса на набиране на жертви на трафик с цел сексуална експлоатация нараства; въпреки това техните оценки за сегашната му роля, както и описаните от тях механизми на използването му, се различават значително.

Представителят, според когото Интернет вече играе основна роля, описа механизъм, много близък до споделения от секс трафиканта и от жертвата, вербувана чрез Интернет: че основната мишена са момичета, които вече се опитват да използват Интернет за доходи от проституция.

"Тя е решила, че ще печели пари по този начин и той ѝ дава... Той ѝ плаща и споделя: „Спя с нея, преценявам я как е и естествено ѝ предлагам (да работи за мен)...“ (Представител на НПО)

Тя поставя ударението върху съществуващите сайтове за запознанства като първоначална връзка, която след това се прехвърля към Skype или телефон, а после следва и лична среща. Според нейните изявления Facebook също се използва, включително за проверка дали дадено лице има регистрации в сайтове за запознанства. Относно вида на жертвите, които не са се занимавали с проституция (като респондентът посочи, че те стават все по-малък и по-малък дял), трафикантите проникват в училищни групи на момичета и играят ролята на "lover boys" (мними любовници), т.е. рекрутирането става изцяло извън Интернет.

Другите двама представители на НПО заявиха, че основният метод за набиране все още е "lover boy" (мнимият любовник), а Интернет се използва само в помощ на традиционните методи. Те обърнаха внимание на жертвите, които преди това не са имали намерение да проституират.

"Като профил по отношение на набирането на жертви, най-разпространеният метод е "Lover Boy" (мнимият любовник), при който той спечелва доверието на жертвата, изгражда романтична връзка, която завършва с предложение да отидат в чужбина и така започва експлоатацията. Съществуват и други варианти – познати, познати на жертвата, роднини в чужбина." (Представител на НПО)

Според един от респондентите, представляващи НПО, за набирането се използват както обяви за работа, така и социалните мрежи, еднакво за сексуална и за трудова експлоатация:

"Използването на сайтове за работа е един от най-разпространените методи за набиране. Има дори сайтове, които са направени точно с тази цел – използват се както форуми, така и обяви за работа. Всички тези неща се използват доста активно; социалните мрежи също се използват, например един от методите е някой ти предлага да ти стане приятел и така се започва. Ако се прави през Facebook, ти изпращат покана за приятелство, установяват контакт, спечелват доверието ти и така се започва – правят предложения за работа на този етап... Приложения като Skype и Instagram също се използват." (Представител на НПО)

Същият интервюиран посочи Интернет като инструмент за изнудване с цел рекрутиране:

"Ако вече е установена интимна връзка – чрез изнудване със заплаха за публикуване на снимки в Интернет; или хора, които се занимават с проституция, но не знаят, че ги фотографират; или имат връзка с трафиканта и после могат да ги изнудват, със заплаха за изпращане до роднини, приятели, за разпространяване на тези лични снимки или видеозаписи в Интернет." (Представител на НПО)

Третият респондент от групата на представителите на НПО беше в състояние да отговори само на въпросите, свързани със сексуалната експлоатация. По нейно мнение ролята на Интернет в процеса на набиране е по-скоро непряка и се състои в създаването на благоприятна среда за трафика, състояща се в „сексуализирането“ на момчетата и момичетата (превърщането на секса в нещо от първостепенно значение):

"Порно сайтовете и обикновената мрежа – Twitter, Viber, електронна поща, Facebook – представляват улесняващ механизъм, особено за сексуализацията на момичетата. Обстоятелството, че тези хора внушават сигурност и са единствените, които казват на момичетата, че са красиви, че са прекрасни и имат чудесни преживявания с тях. Родителите не казват тези неща... Сексът и сексуализираното поведение като единственият начин за създаване на взаимоотношения помежду им. Тези деца обикновено се отглеждат в семейства с емоционална (поне) изолация и не познават друг начин за създаване на взаимоотношения с други хора." (Представител на НПО)

Според резултатите от проучването на мрежата, които не обхващат съдържанието на частните чатове, най-често срещаният начин за набиране на жени в Интернет за сексуална експлоатация в чужбина е чрез обяви за работа в специализирани уебсайтове за тази цел. Сред предложенията за различни видове работа голяма част от онлайн платформите имат отделна категория за компаньонки (или в някои случаи – за запознанства). По-голямата част от този вид публикации дават възможност на жени да работят в сферата на сексуалните услуги в различни държави членки на ЕС – Обединеното кралство, Италия, Германия, Белгия, Франция, Нидерландия, Гърция, Испания, Кипър, Австрия, Португалия, Дания и Монако, както и в държави извън ЕС, включително Швейцария, Турция, Обединените арабски емирства и Нова Зеландия. Макар някои от обявите да посочват и конкретния град, в който кандидатите ще трябва да работят, други не го правят; някои дори не споменават името на държавата, а просто бегло споменават за пътуване и работа в „екзотични дестинации“. Местата, където кандидатите се очаква да работят в сферата на сексуалните услуги, също са различни в зависимост от авторите на рекламите, но по-подробните от тях посочват нощни и сауна-клубове, барове, публични домове, единични стаи или апартаменти, луксозни хотели и др.

От гледна точка на ТХ, съдържанието, събрано чрез проучване на Интернет, се определя като рисково въз основа на няколко критерия, когато са в сила един или повече от тях.

Авторите на въпросните реклами не винаги разкриват реалната си самоличност или предлагат точни данни за контакт. Действително, набирането на лица в Интернет и трафикът им към други държави за целите на сексуалната експлоатация изисква известно равнище на анонимност, което е в полза на потенциалните нарушители, тъй като им помага да избегнат разкриване. Възможността да работят чрез Интернет позволява на трафикантите да обявят публично само толкова информация, колкото желаят, за да привлекат респонденти със своите предложения. Някои от „рекламодателите“ публикуват име и фамилия, но няма как да се потвърди дали тези идентичности са фалшиви или не. Привидно по-легитимните обяви за работа сред тези, идентифицирани в хода на проучването, посочват и уебсайт на агенцията или хотела, където ще бъдат заети лицата за извършване на сексуални услуги. *В мнозинството от случаите те оставят телефонен номер, имейл адрес, Skype адрес или WhatsApp акаунт*, чрез които кандидатите за работа могат да се свържат с тях. Това води до друго сериозно

предимство на набирането чрез Интернет – на всеки етап от процеса трафикантите могат да насочат комуникацията към частен канал, за да избегнат привличането на нежелано внимание от трети страни. По този начин става особено трудно за изследователите, служителите на правоприлагащите органи и всички други заинтересовани страни да съберат достатъчно доказателства за действителен трафик и конкретните начини, по които комуникацията в Интернет може да подготви почвата за него. *Допълнителната възможност за частни контакти между рекламодателите и тяхната целева група са чат стаи или лични съобщения в онлайн платформите, където се публикуват офертите за работа.*

Характерът на събраните примерни реклами също варира значително. **Повечето от тях са изготвени по непрофесионален начин – с лоша граматика и правопис и без посочване на ясни подробности** относно конкретното предложение. Повече от 95 % от офертите са на български, но има и някои на английски, или дори такива, които видимо са преведени на български – най-вероятно с помощта на съответната услуга на Google. Най-съмнителните обяви обещава **нереалистично високи доходи и не посочват никакви ясни критерии за вида кандидати, които търсят** – всички те изискват от кандидата да изпрати по имейл няколко свои снимки. В други оферти **не се посочва направо, че целта е наемане на сексуални работници**, а се твърди, че се търсят еротични танцьори, келнери, масажисти и актьори за заснемане на видео. В голяма част от публикациите **се намеква, че са писани от жени**, които твърдят, че самите те работят в сферата на сексуалните услуги и си търсят колежки, с които да споделят своите работни помещения и доходи. Този тактически подход за набиране чрез Интернет кара кандидатките да се чувстват по-сигурни, защото предложенията идват от жени, които биха могли да споделят полезен опит и да предложат помощ в случай на нужда.

Цялостният процес на набиране до известна степен наподобява пазара на труда и дружествата и физическите лица, които се конкурират там. Анализът на примерните обяви показва, че повечето от тях **се опитват да изглеждат възможно по-привлекателни и обещаващи** за кандидатите за работа в чужбина в сферата на сексуалните услуги. Действително, последните привидно имат възможност за избор измежду голямо разнообразие от предложения. Различните агенции за компаньонки, нощни клубове, публични домове и отделни колежки в сферата на сексуалните услуги се конкурират в предлагането на различни предимства за тези, от чиито услуги се нуждаят. Освен обичайно предлаганите високи доходи и финансови облаги, участниците, занимаващи се с процеса на набиране, обещава на кандидатите да се ползват и от:

- Пълен достъп до социално и здравно осигуряване;
- Луксозна работна среда и високопоставени клиенти;
- Законно разрешително за работа в сферата на сексуалните услуги;
- Гарантирана безопасност и дискретност;
- Евтино (или в някои случаи бесплатно) настаняване без съквартиранти;
- Храна и безплатен транспорт от страните на произход;
- Безплатни езикови курсове и курсове по масаж;
- Възможност за разговор с управител или сводник преди заминаването;
- Гъвкаво работно време и право на платен годишен отпуск или пътуване до екзотични дестинации, например Тайланд.

В замяна на това, в някои от офертите привидно има доста строги и високи стандарти за профила на хората, които рекламоделателят се стреми да наеме – пълна автобиография с поне една снимка на лицата и телата на кандидатите; задоволително ниво на английски или друг приложим чужд език; минимален предишен (или в някои случаи никакъв) опит в предоставянето на сексуални услуги; привлекателен външен вид и пълно въздържание от употребата на алкохол или наркотици; добро образование, интелигентност, отговорно отношение и отлични комуникационни умения; възможност за незабавен трансфер към страната на местоназначение; или дори шофьорска книжка. **Само в много малка част от обявите се посочва, че кандидатите трябва да са взели самостоятелно решение** да пътуват до чужда страна, за да предлагат своите сексуални услуги. Това служи като допълнителен индикатор, че изследваното съдържание от Интернет може да бъде свързано с рискове и да улеснява трафика на хора.

Някои конкретни реклами са доста неясни и общи по отношение на профила на кандидатите, които се търсят. Няколко австрийски и швейцарски публични домове от изследваните бази данни търсят да наемат „учащи, дами, жени, момичета, майки и дори транс-сексуални“, които имат нужда от много пари и висок жизнен стандарт. В някои случаи кандидатите могат да получат работата само след интервю онлайн или по електронната поща, или след изпращане на една-единствена тяхна снимка, което допълнително улеснява и значително ускорява процеса на набиране. **Много често рекламоделателите публикуват една и съща оферта в различни платформи**, за да увеличат обсега си в Интернет и да достигнат до колкото се може повече хора. В някои случаи набиращите настояват кандидатите да посочат конкретното име на уебсайта или групата в социалните мрежи, където са срещнали офертата, като в някои случаи самият дизайн на онлайн платформата приканва респондентите да споменат това.

В повечето случаи рекламоделателите дефинират конкретна възрастова група за кандидатите за извършване на сексуални услуги, които се стремят да наемат. Началната възраст обикновено е 18 г., но няма надежден начин да се установи дали в хода на този процес не се набират и непълнолетни. Горната възрастова граница варира и може да достигне до 45 г., но най-често агенциите за компаньонки и публичните домове изглежда не са склонни да плащат за сексуални услуги на жени над 30-35 г. Друг важен елемент са финансовите приходи и ползи, обещаващи на потенциалните работници в сферата на сексуалните услуги. Много от примерите посочват, че кандидатите ще получават процент от общата печалба, докато в други случаи им се обещава дневен или месечен доход. Най-съмнителните реклами отново посочват нереалистично високи заплати до 10 000 – 20 000 CHF/EUR, включително допълнителни бонуси. Няколко от нидерландските агенции за компаньонки и нощни клубове дори заявяват, че доходите на техните сексуални работнички ще бъдат „в зависимост от физическата им привлекателност“. Освен това е важно да се отбележи, че някои от тях посочват конкретната продължителност на потенциалния договор, който предстои да бъде сключен със служителите – от три до девет или десет месеца, с опция за удължаване ако и двете страни са доволни от условията. Също така много от рекламоделателите заявяват, че ще окажат съдействие за подготовката на документите, необходими за законното предоставяне на сексуалните услуги, **но обикновено не споменават, че този процес ще изисква допълнителни разходи**. По отношение на този конкретен аспект е важно да се прави разлика между правните статута на проституцията в приемащите страни, където ще бъдат прехвърлени работещите в сферата на сексуалните услуги.

Един особено интересен случай, установен в хода на изследователския процес, представя по-ясна картина как се развива комуникацията в Интернет между набиращия и кандидата за работа. Потребител на местен форум твърди, че е създавал фалшив профил, който е довел до частен разговор с човек, занимаващ се с трафик към Германия, който предлага работа в сферата на сексуалните услуги. Самата комуникация се осъществява през каналите на един от десетките сайтове за запознанства в България, които трафикантите често използват за набиране на момичета и убеждаването им да предлагат сексуални услуги в чужбина. Макар че автентичността на копирания във форума диалог не може да бъде проверена, някои от подробностите заслужават по-сериозно внимание; потребителят твърди, че регистрационният статут на сайта за запознанства позволява на администратора му да следи всички данни за контакт, предоставени от потребителите и потенциално да ги свърже с трафиканти или набиращи лица. Комуникацията между „фалшивият“ потребител и самия трафикант потвърждава някои от подробностите, представени по-горе в доклада – основното усилие на рекламодателя е да спечели доверието на кандидата и да сравни ниските нива на доходи за сексуални услуги в България и много по-високите доходи в Западна Европа, възлизащи на 500 EUR на ден. В допълнение, той обещава да осигури и безплатен транспорт до приемащата страна, работа в елитен нощен клуб и безопасно връщане обратно в страната на произход, ако условията се сторят незадоволителни на кандидата, но само след като „първоначалната инвестиция“ се възвърне. Важно е да се подчертае и че набиращото лице споделя личните си връзки и семейни отношения със сводника в Германия – негов брат, който отговаря за „воденето на бизнеса“ там.

Трудова експлоатация

Според интервюирания трафикант с цел трудова експлоатация, набирането винаги се прави чрез Интернет. Той сподели за практика, при която сайтовете за работа и Facebook са различни части на един и същ метод:

"Като цяло се прави по следния начин: публикува се обява, че се търсят хора за работа в сферата на строителството и земеделието. Оттам хората се свързват по имейл или същата обява се публикува и във Facebook. Моите момичета я предлагат за „харесване“ и така повече хора имат достъп до нея." (Трафикант с цел трудова експлоатация)

Най-често използваните сайтове за работа според това лице са *jobs.bg* и *rabota.bg*, тъй като те са най-посещаваните.

Лицето, участвало в трудов трафик, е отговорило на обява в един от сайтовете за работа, споменати от трудовия трафикант: *jobs.bg*; след като е говорило със служител на фирмата, е разгледало и нейния Facebook профил. Също така е изпратило своята автобиография по имейл. Оттам нататък не са използвани Интернет и мобилни приложения:

"Основната връзка течеше по телефона. Тя ми каза, че мога да разгледам тяхната страница във Facebook, за да се убедя, че всичко е законно." (Жертва на трафик с цел трудов експлоатация)

Както вече споменахме в предишната глава, интервюираните представители на ППО бяха доста скептични относно използването на Интернет във фазата на набиране за трафик с цел

трудова експлоатация. Те изразиха мнения, че Интернет или изобщо не се използва, или се използва в ограничен дял от случаите. Основната причина за тази оценка е най-честият социално-икономически произход на жертвите:

"В България повечето от тези, които отиват да работят в чужбина са за нискоквалифициран труд в земеделието и строителството. Принципно в малките населени места повечето хора се познават, така че Интернет не е необходим, дори при сексуалната експлоатация." (Представител на ППО)

Един от интервюираните представители на ППО отбеляза, че набирането за работа в чужбина най-често се прави чрез обяви, включително обяви в сайтове за работа. Въпреки това той изрази подозрения дали това са случаи на трафик или не; отбеляза, че при повечето случаи, с които е запознат, това е доста съмнително:

"Може да се спори дали става въпрос за трафик. Разминаването не е между обявените и реалните условия, а между реалните условия и очакванията на хората." (Представител на ППО)

Само един представител на НПО коментира използването на Интернет за набиране за ТХ с цел трудова експлоатация. Тя изрази увереност, че Интернет се използва за набиране за целите на трудовата експлоатация и даде конкретен пример:

"Наскоро имаше случай, при който жена е представена на американец чрез Интернет посредством сайт за запознанства. Жената е рускиня. Замина за САЩ, сключва брак и след това е подложена на експлоатация: слагинство и принудителен труд." (Представител на НПО)

Според резултатите от проучването в Интернет, макар да е със сравнително по-ограничен обхват, набирането и трафикът на хора с цел трудова експлоатация е друго подобно престъпно явление, при което използването на Интернет играе важна роля за улесняването на процеса. С широкото навлизане на информационните технологии в България и с присъединяването на страната към Европейския съюз, все повече български граждани търсят възможности за прилична и добре платена работа в чужбина, а виртуалният свят играе ролята на едно от най-бързите и достъпни средства за това.

Интернет съдържанието в България на практика е наводнено с различни реклами за свободни работни места в други държави. Предишно разследване в областта установи няколко конкретни вида уебсайтове, носещи риск за съдържание, което може да доведе до дейности по трафика на хора. Сред тях са сайтовете, които предлагат работа в сфери като:

- Помощ в домакинството
- Au Pair/лични грижи
- Сервитьори/бармани
- Модели/забавление
- Строителство

- Производство
- Селско стопанство
- Курсове за обучение
- Предложения за брак
- Туризъм и др.

Ето защо това изследване се опита да ограничи своя фокус предимно върху описаните видове сайтове и рекламите за работа, публикувани на тях. Подобно на методите за намиране чрез Интернет за целите на сексуалната експлоатация, не е възможно да се установят случаите на трафик на такъв ранен етап, но събраните примери илюстрират относително съмнително съдържание и методи на рекламиране.

Някои от най-популярните страни дестинации, където българските граждани биха могли да търсят работа чрез онлайн платформи, включват Република Чехия, Италия, Германия, Гърция, Испания, Австрия, Обединеното кралство, Нидерландия, Кипър и др. Във връзка с някои наблюдавани аспекти в случаите, свързани със сексуална експлоатация, включените тук реклами също се различават по своето **качество, съдържание, дизайн и послание**. И все пак, по-съмнителните и противоречиви реклами са лошо написани, неясни, обещават твърде много и са твърде общи. Най-често те са насочени едновременно към кандидати в повече от една област, без да посочват конкретни критерии за профила на работниците, които се търсят. Също така такива реклами често не посочват отделна държава, където кандидатите биха били прехвърлени, а неясно споменават, че са налични множество длъжности в много държави членки на ЕС. Лицата за контакт за тези видове оферти обикновено не оставят пълното си име, а само своя Skype адрес и в някои случаи – телефонен номер. Освен това рядко се предлагат подробности относно потенциалната агенция за намиране на персонал или фирма/физически лица, които биха наели кандидатите на работа.

В допълнение, представените условия в различните реклами за работа варират и зависят от вида на съответната професия. За целите на това изследване е важно да отбележим, че мнозинството от лицата, предлагащи работа, обещават предварителни плащания (преди прехвърлянето в чужбина); здравни и социални осигуровки; заплати на стойност между 800 и 1200 EUR; гарантиран трудов договор, настаняване и в някои случаи дори храна и безплатен транспорт до работното място. Владеенето на съответния чужд език рядко се посочва като изискване, за разлика от физическата сила и издръжливост на работниците.

По отношение на намирането чрез Интернет е още по-съществено да подчертаем, че някои от лицата, предлагащи работа, инструктират потенциалните кандидати, че процесът на кандидатстване може да мине само през Skype. Някои от тях обещават, че няма да е необходимо работниците да плащат каквито и да било допълнителни данъци, докато други ги предупреждават, че може да се наложи да покриват някои такси, без да конкретизират каква е функцията им. В действителност, след като кандидатите за работа са прехвърлени в страната дестинация, условията често се оказват доста различни от това, което първоначално им е обещано. В много случаи те са измамани и принудени да плащат допълнителни такси или да влизат в непредвидени разходи за жилищно настаняване и други неотложни нужди.

Транспортиране

И за двата вида трафик Интернет едва ли е свързан с фазата на транспортирането. Според интервюираните трафиканти те използват мобилни приложения, но за целите на рекламата и за постигане на баланс между търсенето и предлагането. В случая на трафик с цел сексуална експлоатация, мобилните приложения се използват само през фазата на транспортирането, за уговаряне на дата и час за пристигането на нови жертви с международните партньори.

Експлоатация

Сексуална експлоатация

Според интервюирания трафикант с цел сексуална експлоатация, мобилните приложения, като например WhatsApp и Viber, заедно с по-традиционни средства като Skype, телефонни разговори и имейли, се използват за няколко различни цели:

- Комуникация с партньори в рамките на страната и в чужбина;
- Комуникация с клиенти в чужбина;
- Комуникация с жертви.

Жертвите получават актуализирани профили в същите уебсайтове, в които са рекрутирани, или в друг уебсайт, приложим за съответните държави, с „професионално“ направени снимки и видеопрезентации. Техните профили се използват от трафикантите и за контрол върху „лоялността“ по време на фазата на експлоатацията.

Съответно рекламирането на услуги е подпомогнато от Интернет само в случая на момичето, което го е използвало, за да започне тази „работа“. Нейните свидетелства по тази тема също като цяло съвпадат с изявленията на сексуалния трафикант. Тя използва както профил във Facebook, така и профили в сайтове за запознанства:

"Ние сами рекламираме услугите си в сайтовете. Това, което сводникът ми прави, е да ми осигури момче, което е добър компютърен специалист и което обработва снимките и някои видеозаписи за добро качество." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

Скайп и мобилните приложения не са напълно изключени от процеса на рекламиране, но се използват само като вторичен етап, когато даден „клиент“ вече е заинтересован:

"WhatsApp и Viber не са подходящи за първоначалното рекламиране. Те са само за директна връзка с клиентите. С тях можеш да изпратиш еротични видеозаписи и да договориш цената. Това обаче също е форма на пряка реклама... Дори чрез камерата на Viber, но за това и Skype работи отлично. Само ще кажа, че е невъзможно да се работи без тези приложения." (Жертва на трафик с цел сексуална експлоатация)

Отново, подобно на интервюто със секс трафиканта, само момичето, рекрутирани чрез Интернет, имаше известни познания какво е „скрита мрежа“, но тя самата никога не е използвала, защото не ѝ се е налагало.

Интервюираните представители на ППО като цяло не оценяват ролята на Интернет като значима, но смятат, че може да се използва при случаи на трафик с цел сексуална експлоатация:

“В случая на сексуална експлоатация – да, до известна степен.” (Представител на ППО)

“Не знам каква е ролята на Интернет при високоплатени елитни проституиращи – може и да играе роля, но в това отношение няма оплаквания.” (Представител на ППО)

По отношение на конкретните Интернет инструменти за рекламиране, един от респондентите спомена Facebook профили и Skype; вторият изтъкна профилите във Facebook и сайтовете за запознанства; третият спомена сайтовете за запознанства, Facebook и Viber.

“Например, публикуването на „красиви“ снимки във Facebook профилите на момичета; използват се сайтове за безплатни обяви, в раздел „Тя и той“. В изолирани случаи се предлага видеочат и уебкамера.” (Представител на ППО)

Четвъртият респондент цитира само един случай, при който е използван уебсайт на агенция за модели:

“Има един пример за прикрита проституция от 2012 г., в сайт за фотомодели и манекени. Момичетата имат профили там, като номерата на тези, които са се съгласили да проституират, се рекламират на потенциални клиенти по време на частни срещи. Те влизат в сайта, разглеждат профилите и избират. Това е случаят на агенция FN1 на Росен Чолов.” (Представител на ППО)

Относно рекламирането на услугите на жертвите на трафик с цел сексуална експлоатация, един от представителите на НПО призна, че не е наясно как това може да бъде направено и че дори жертвите нямат ясна представа.

Вторият представител на НПО заяви, че сайтовете за запознанства се използват за рекламиране от самите момичета, но предимно на такива, които говорят чужди езици.

“Според нивото – тогава говорим за визията, за интелектуалното ниво – например тези, които имат добра визия, говорят чужди езици... Ако тя говори два чужди езика, какво по-добро от това? ... Това повишава класата ѝ. В такъв случай парите, които генерират, са много повече. В същото време тези на по-ниско ниво – те са на нивото на улицата. Например, знае се, че мястото им е еди къде си – паркинг или малък хотел или нещо подобно, където работят, например – на тази улица.” (Представител на НПО)

Третият представител на НПО посочи, че рекламирането се прави чрез порно сайтовете, със или без знанието, със или без съгласието на жертвата:

"Има специализирани порно сайтове и е доста трудно да се открият и свалят, защото трафикантът някак все остава извън картината... Жертвите при случая със сайт, те не са на улицата; продажбата става през сайта, клиентите съответно плащат през Интернет и така е трудно да се разбере дали жертвите са непълнолетни. Още по-трудно е да се разбере дали жертвите са съгласни с цялото нещо, защото има случаи например, при които те се заснемат с видеокамера и записите се използват без съгласието на жертвата, или експлоататорите принуждават жертвата да се съблича насила пред камерите, а клиентите плащат; отново е много трудно да се каже." (Представител на НПО)

Трудова експлоатация

Според интервюирания трафикант с цел трудова експлоатация, Интернет не се използва при фазата на експлоатация. Мобилните приложения служат за комуникация с работодатели в чужбина, например за постигане на баланс между търсене и предлагане:

"Принципно използвам Viber, WhatsApp в по-малка степен. По този начин се договарям с работодатели в чужбина – директно." (Трудов трафикант)

Освен мобилните приложения лицето използва и своите приятели и познати в чужбина като посредници:

"Но за това ми помагат моите асистенти, и приятели, които живеят в Испания, Италия, Германия... Те ми търсят работодатели." (Трудов трафикант)

Интервюираните представители на ППО са единодушни, че използването на Интернет за рекламиране на услугите на жертвите не е приложимо при трафика с цел трудова експлоатация:

"В случая с трудова експлоатация определено не, няма смисъл." (Представител на ППО)

"В случая с трудова експлоатация по-скоро ще използват стари бизнес контакти в чужбина." (Представител на ППО)

Само един респондент от групата на представителите на НПО коментира рекламирането на услугите на жертви на трафик с цел трудова експлоатация. Според него в България дейността е изключително извън Интернет пространството заради профила на жертвите и вида труд, за който ги експлоатират:

"Ако си спомняте случаите с цели села, които беряха нещо си някъде, но това става по други канали. Всичко е извън Интернет пространството, те са общности, където информацията се предава от човек на човек и всичко е много зависимо от региона, в България и в чужбина. Например, селото във врачанския регион, от където са тръгнали, и мястото в Германия, до където са стигнали. Това е мрежа от хора, която е напълно извън Интернет." (Представител на НПО)

Въпреки това възможността за рекламиране чрез Интернет в случаи на трудова експлоатация не е напълно изключена:

"Не мога да се сетя за конкретен случай, но няма пречка да не може да се използва за трудова експлоатация за каквато и да е конкретната дейност, бригади за поръчки или пък детегледачки..." (Представител на НПО)

Библиография

Bezlov, T., M. Yordanova and N. Stoyanova. *Exploring links between corruption and trafficking of women: the case of Bulgaria*. Sofia: Center for the Study of Democracy, 2016. <http://www.csd.bg/artShow.php?id=17928>

Dixon, H.B. (2014) *Human Trafficking and the Internet* (*and Other Technologies, too)*. Chicago: The Judges' Journal.

Eurostat (2015) *Trafficking in Human Beings*. Brussels: Eurostat. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf

Group of Experts on Action against Trafficking In Human Beings (GRETA) (2016) Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Bulgaria. Second Evaluation Round, p. 4. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680630d6c>

Ilareva, V. (2014) *Severe forms of labour exploitation Supporting victims of severe forms of labour exploitation in having access to justice in EU Member States*. Sofia: Bulgarian Helsinki Committee. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/severe-labour-exploitation-country_bg.pdf

La Strada International (2016) *European Network against Trafficking in Human Beings* [online] Достъпно на: <http://lastradainternational.org/ls-offices/bulgaria>, последно посещение: 24.02.2015.

Vienna Forum to fight Human Trafficking (2008) *Background Paper – Workshop 017: Technology and Human Trafficking*. Vienna: UN Global Initiative to Fight Human Trafficking. <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2008/BP017TechnologyandHumanTrafficking.pdf>

Върховна касационна прокуратура на Република България. *Годишни доклади по прилагането на закона и дейността на прокуратурата и разследващите органи за 2013, 2014 и 2015 г.* София: Прокуратура на Република България. http://www.prb.bg/bg/pub_info/dokladi-i-analizi/

Добрева, Н. (2013) *Защита на правата на пострадали от трафик на хора в България: Подход, основан на международната регулация на правата на човека*. София: Фондация Асоциация

Анимус. <http://www.animusassociation.org/wp-content/uploads/2014/03/Promotion-of-the-rights-of-the-trafficked-persons-in-Bulgaria.pdf>

Национална комисия за борба с трафика на хора (2017). *Годишен отчет за 2016 г. за дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) и противодействието на трафика на хора и закрила на жертвите в България*. София: НКБТХ. <http://antitraffic.government.bg/>

Национална комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ) (2005)- *Национални програми за противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите 2005-2016*. София: НКБТХ. <http://antitraffic.government.bg/>

Съвет на Европа (2002) *Група експерти в областта на влиянието на използването на новите информационни технологии върху трафика на хора с цел сексуална експлоатация*. Страсбург: Съвет на Европа. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/group_of_specialists_on_the_impact_of_the_use_of_new_in_formation_technologies_1.pdf

ЦИД (2007) *Организираната престъпност в България: Пазари и тенденции*. София:, Център за изследване на демокрацията. <http://www.csd.bg/index.php?id=234&y=2007>